
Peter Macsovszky

MAJD NEM KÉT ÉV TELT EL

1. Mennyire megszenvedtem ezzel a mondattal! Legalább egy hétig hordoztam a fejemben. Vasárnap kora este jutott az eszembe. Feljegyeztem. A noteszt beleraktam az aktatáskámba, de hétfőn a munkában már nem tértem vissza a mondathoz. Egész nap a folyosókat róttam, és nem találtam a helyem. A kolléganők kérdezték, hogy mi bajom. Csak legyintettem. Nem volt semmi bajom. Kuksoljon csak ott, ahol van, mondogattam, erjedjen csak, savanyodjon szépen. Nődögéljen. Vagy fogyjon. Ha eszembe jut jobb változat, feljegyzem azt.

2. Ezzel a mondattal is megszenvedtem. De szerencsére csak pár napig. A másik változat csütörtökön jutott az eszembe, rögtön az ebédszünet után. Bab, rizs, zöldség, alkoholmentes sör. Mangót nem ettem. Feljegyeztem a második változatot, és a noteszt betettem az aktatáskába. Aztán, miután visszatértem az irodába, egészen a munkaidő végéig a szokásos feladatokkal foglalkoztam. Közvetlenül azelőtt, hogy hazaindultam, jutott eszembe a harmadik változat. Előhúztam az aktatáskámból a noteszt, és feljegyeztem. Amikor elhagytam az épületet, jutott eszembe a negyedik változat, de nem akaróztam előhúzni az utcán a noteszt. Inkább alaposan megjegyeztem. Épp hogy csak hazaértem, a negyedik változatot habozás nélkül feljegyeztem a noteszbe. Miközben írtam, eszembe jutott az ötödik változat. Az est fennmaradó részében azon gondolkodtam, melyik változat lenne a legpon-
tosabb. Az utcán felugatott néhány kutya. Végül a második mellett döntöttem.

3. A harmadik mondat igazi kemény dió volt. Két hétig hordoztam a fejemben, ismételgettem, minden oldalról szemügyre vettem, a noteszre pillantást sem vettem. Persze, hisz úgy éltem, mint általában. Reggel zuhany, reggeli, rádióhírek, aktatáska, félóra séta a munkába. Az utcákon: a rendőrség páncélautói. A munkában aztán a szokásos. Munka után haza, este sörre a legközelebbi bárba. Pár törzsvendég ült ott, arcukon masszív pálinkafogyasztás nyomai. Nem volt rossz mondat. Valójában azonnal fel-

használtam volna, csak valami nem volt rendben vele. Végül olyan formában jegyeztem fel, ahogyan az eszembe jutott. Nem számít, legalább szemet szúr.

4. Következő héten semmi sem jutott az eszembe. Volt három mondatom, ez idáig nem nyugtalankodtam. Türelem. Inkább haladjunk lassan, precízen, mintsem impulzívan, és aztán évekig búslakodjunk a hanyag munka miatt. Az olvasó talán nem tudja, de az elfuserált szöveg az író a másvilágon is kísérti. Jártam a várost, üldögéltem a kocsmateraszokon, figyeltem az embereket, beszélgetésfoszlányokat jegyeztem fel. Egyetlen páncélautóval sem találkoztam. De így sem jutott eszembe a negyedik mondat. De amint említettem, nem nyugtalankodtam.

5. Elolvastam a három mondatomat. Összetartottak. Sziklakemény szórend, nyomaték ott, ahol lennie kell, a szavak közül feszültség leselkedik. Semmit sem változtattam volna rajtuk. Habár tudom, hogy ha kész lesz az egész történet, újabb módosításokat végzek rajta. Mindenféle szószátyár bolondok azt mondják, hogy végleges szöveg nem létezik. Egy ilyen Mário de Andrade még azt a szöveget sem tekintette véglegesnek, amelyik ki nyomtatva, könyvben megjelent. Nem érdekes. Az ember nem gyurma, tudnia kell dönteni és nem visszavonni a döntéseit. Ha egyszer azt mondom magamnak, hogy „kész”, akkor elkészült, vége, gong, a szöveg le van csiszolva, nem hajlítható, viselni fogom a következményeket. Csakhogy semmiféle következmények nem lesznek. Mindent alaposan és logikusan átgondoltam és végiggondoltam előre, széles e hazában nincs senki, aki felülmúlna. Még sosem kaptak rajta semmin, és nem is kapnak rajta. Semmit sem bizonyítanak rám. Jól ismerem ugyanis az ellenség fegyvereit és módszereit. Sőt, a barátok cselszövéseit is. Tudok úszni. Úgy hiszem, bármiben. Jólesik boncolgatni a szabályokat, romlásra lelni bennük. És van humorérzésem. Ha más nem is, végül is bármikor elmosolyodhatok.

6. Eldöntöttem, hogy nem fogok várni a negyedik mondatra. Leültem a három kész mondatomhoz, és addig olvastam azokat, amíg ki nem préseltem magamból a negyedik mondatot. Megizzadtam, nem szégyeltem. Letöröltem a homlokomat, és elolvastam, amit írtam. Nem volt egyáltalán rossz, még ha nem is volt egészen az igazi. A negyedik mondat nem hagyott nyugton. Tudtam, hogy nyomás alatt született. Csakhogy az olvasó ezt nem

fogja tudni. A kritikus talán az egész szöveg gyöngyszemeként fogja idézni. Annyi mókás dolog megesik a világon.

7. Nem állítom, hogy az egész estét a tévé előtt töltöttem. Attól a naptól kezdve, hogy leírtam az első mondatot, valamivel több mint egy hónap telt el. Nem nyugtalankodom. Nem fogom leinni magam a sárga földig. Nem fogom a hajamat tépni. Nem vágok neki az éjszakának bigéket hajkurászni. Nem vagyok bohém, hisztérikus pedig egyáltalán nem. A pátosz idegen tőlem. A megalománia – örömmel ráhagyom más fickókra. Csak az eszemre hagyatkozom. Tanárnőm, Lucinda Gonçalves asszony összes tanácsát megszívleltem. A logikára kell támaszkodnom, türelmesnek lennem, sehova nem sietni, igyekezni kiismerni az ellenségemet, a legkisebb részletekig bírni mesterségem szabályait, mindig tisztességesnek és igazmondónak lenni, soha senkit nem pocskondiázni, senkit nem irigyelni, csak a saját munkámra összpontosítani. Nincs okom arra, hogy ne ezek a szabályok vezéreljenek. Ezért nem félek senkitől és semmitől. Tiszták a szándékaim. Nem ejt rémületbe, hogy lassan haladok.

8. Nincs mit tenni, a negyedik mondatnak olyannak kell maradnia, amilyen. Amilyenek magamból – erőszakkal – kipréseltem. Azt hiszem, hogy hozzájárul a szöveg felélénkítéséhez. A szervezetem talán jobban tudja nálam, mikor csusszantson ki spontán mondatokat, és mikor kell őket magamnak erőszakkal előbányásznom. Tudatosan nem tudtam volna megtervezni a „mű” és a spontán mondatok váltakozását, vagyis nem tudtam volna megszervezni a szöveg természetesnek ható belső dinamizmusát. Ezért néha kívánatos, hogy a test döntse el, mi és hogyan legyen.

9. Nem kerültem közelebb az ötödik mondathoz. Még mindig jól érzem magam. A munkából két nap szabadságot vettem ki. Csütörtököt és pénteket. Szombattal együtt így négy napom lesz. Nem engedem megzavarni magam. Nem fogom felvenni a mobilom. Nem csatlakozom az internetre. Nem kapcsolom be a tévét. Csak olvasni fogok. Egy meglehetősen provokatív könyvecske került a kezembe. Nem tudom, mit gondoljak róla. Elolvastam az első tizenöt oldalt, aztán félre kellett tennem. Azt kell mondanom, hogy felzaklatott. A szerző kérdéseket tesz fel benne, de egyikre sem válaszol. Bár nyíltan beismeri, hogy maga sem tudja, mit gondoljon a kérdéseiről. Azokról a helyzetekről, amelyek arra készítették, hogy ilyen kérdéseket tegyen fel.

10. Talán éppen ebben a könyvben találom meg az ötödik mondatot. Nekiveselkedtem a tizenhatodik oldalnak. Kint süt a fáradt nap, lassan közeledik az ősz. Milyen szép is lenne elmenni a Parque do Povo, az itteni Népliget fölé emelt sörözőteraszra! És kivárni ott, amíg beesteledik. Akár szúnyogirtó bűzben. Aztán elindulni a városközpontba, betérni a gyógyszerár mellett lepattant bárba. Bedobni öt felest, megismerkedni valakivel, feljegyezni egy beszélgetésfoszlányt, és mérsékeltten emelkedett hangulatban hazatérni. Nem, ez nem történhet meg. A tizenhetedik oldal.

11. A szerző szerint nem múlik semmi azon, mennyire precízen van megírva a mű; ugyanis valami más a lényeg. Bárcsak tudnám, sóhajt a szerző, mi az a legendás *más*, amelyről minden alkalommal szó van. Bárcsak. Annyi tökéletesen megírt mű létezik a világon, és a kutyát sem érdekli. Mark Twain is azt mondja, hogy a klasszikus irodalom az, amit senkinek sincs kedve olvasni. Aztán ugyanazt másként: A klasszikus olyan író, akinek mindenki dicséri a könyveit, de senki sem olvassa. Hm, az sem rossz sors. Mert hiszen mi előnyöm származik abból, hogy olvassák a könyveimet? Ki olvassa őket? Meg szeretnék ismerkedni valamelyik olvasómmal személyesen? Meg! Hát persze hogy meg szeretnék. Én nem szégyellem a vágyaimat. És az sem zavar, hogy a könyveimet pontosan azok az emberek olvassák, akik ellen azokat írtam. Azok, akik számára írok, csak elégedetten elkönyvelik, hogy írtam egy újabb könyvet. De ez is rendben van. Könyv mint bizonyíték arra, hogy létezem. Könyv mint szimbólum, hogy nem lopotom a napot. Nem szükséges felütni. Elég egy pillantás a gerincére.

12. De tényleg, komolyan – mi előnyöm származik abból, hogy olvassák a könyveimet? Jobb ember leszek? Minőségibb író? Szüksége van a világnak minőségibb írókra? Hány embert hajszolnak a könyveim depresszióba vagy öngyilkosságba, és hányan élnek meg olvasásuk során megvilágosodást? Könyveket írok és adok ki – és ettől jobban érzem magam? Jobban élek? Lassabban öregszem? Szükségem van ismeretlen emberek figyelmére? Olyanokéra, akik számára közömbös lehetek, és akik számomra is közömbösek lehetnek? Kiiktatom a könyveimmal a világból vagy legalább a környezetemből az erőszakot? A könyv és az irodalom két dolog, állítja a szerző a tizenkilencedik oldalon. Hát, nem tudom, tényleg nem tudom. A szerző szerint a könyv mozdulatlan, néma objektum, hideg, halott valami. Ezzel szemben az irodalom forrásban van, élő, de csak addig tart, amíg az

író ír. Míg kitalál valamit. Míg a mondat végleges formájára vár. Tehát én most az irodalomban vagyok, keresem az ötödik mondatot.

13. A legkönnyebb az lenne, ha leírnám, hogy az ötödik mondatot keresem. Ez lenne az ötödik mondat. Vagy a hatodik. A móka kedvéért. Szóval komolyan – a negyedik mondat után leírom a hatodik mondatot, amely úgy hangzik majd, hogy: „Keresem az ötödik mondatot.” Na és amíg elnézegetem, hogyan viszonyul a negyedik mondat a hatodik mondathoz, talán előbukkan a tudatomból az igazi ötödik mondat. Igen, megpróbálom így. De nem ma. Ma csak olvasok. Az ablak mögött véget ér a nyár, az ingem kigombolva, szellő játszadozik a függönnyel, és én olvasok. Huszonegyedik oldal. Vagy egyáltalán soha nem írom le az ötödik mondatot. Csak egy említés marad róla, a hatodik mondatban. Az ötödik mondat láthatatlan formában lesz jelen.

14. A francba, hogyan is állunk azzal a hírnévvel? Hónapokat, talán egy évet is fogok kínlódni, amíg összehozok egy kisregényt, amelynek aligha lesz több mint nyolcvan oldala. A kritikusok megdicsérik, az olvasók az első betűtől kezdve egészen az utolsó pontig elolvasnak majd, és egy halom olyan dolgot találnak benne, amit bele se raktam. Mindenféle életre szóló tanulságokat merítenek a könyvemből. És slussz. Hogyan tovább? A könyvtárban végzem közvetlenül a *Macunaima* című kísérleti regény mellett, amelyet mindenki zseniális műnek tart, de senki sem akarja olvasni? Nem messze Dosztojevszkijtől végzem, aki bár olvasható, de az olvasók úgymint más szerzőket visznek magukkal a strandra? A strandon akarok heverészni? Homok a betűk között? Marisela Decanini könyveivel együtt, aki az igeragozást sem tudja rendesen? Vagy megeleégsem a klasszikus szerepével, aki bár nem volt újító, de legalább a stílusa kifinomult volt. Ezek közül egyik lehetőség sincs a kedvemre.

15. De most komolyan, hogyan működik ez itt a világon? Valaki fürge, tehetséges, művelt, rutinos, és még így sem lesz belőle Bob Dylan. Hogyan lett Bob Dylanból Bob Dylan? Az az ember először is nem tud énekelni. Aztán a hangja nem erős, nem is stabil, és vonzó hangszínnel sem tűnik ki. Annak az embernek nincs ritmusérzéke, nincs hallása, és nem tud rendesen gitározni. És egy rakás van ilyenből. Ilyen hírességből. Elvis Presley is hasonlóan volt ezzel. De vigyázat, én itt most nem az elégtelen hírnévre panaszkodom. Pont annyi van belőle, amennyit elviselek. Sőt, egy

körömfeketényivel több, mint ahogy fiatalkoromban megálmodtam. Nem vagyok telhetetlen. Csak elmélkedem. Azon, hogy hogyan van ez. Egy mondatot hordozok a fejemben egy hétig, két hétig, míg gyönggyé nem változik, és így, fokozatosan, ilyen gyöngyökből rakom össze a prózám, amely szórakoztatja, megneveteti és végül komolyan okítja az embereket. Nem sajnálom a fáradságot. Csak csodálkozom. Hogy valamilyen Decanini vagy egy rekedt Bob Dylan meg sem izzadt, és a lábai előtt hevert a világ. Szóval hevert. Mert ki tudja már manapság, ki az a Marisela Decanini? És kit izgat a félholt Bob Dylan?

16. Ugyanilyen sorsra jutott a barátom, Beto Facchini is, akivel São Paulóban ismerkedtem meg egy tanárképző intézetben: sosem hallott róla senki. Marisela Decaninivel összehasonlítva azonban Beto előnyben van – mivelhogy soha senki nem hallott róla, soha senki nem tudott róla elfeledkezni. Beto nem merült feledésbe, csak ismeretlen maradt.

17. Most elmesélem a történetét. Vagyis nem az egészet, csak életének egy rövid szakaszát mesélem el. Tulajdonképpen nem tudom, hogy egyáltalán egy szakasz-e, és nemcsak töredékes impressziókról van-e inkább szó. De leginkább talán igen. Leginkább talán csak azokról van szó, tiszavirág-életű foszlányokról. Rövid, megdermedt jelenetekről. Mindenféle kollégiumi délutánokra emlékszem. Beto nem tartozott a beszédes emberek közé. Ül a széken, és hosszasan fújja ki a cigarettafüstöt. Kék szemében valami nagyon bölcs csillog. Sosem engedtem meg magamnak, hogy kétségbe vonjam egyetlen szavát. Beto alázatra tanított. Megtanított szavakat mérni, szórendeket elemezni. Szavakat mérni a fentebb említett Lucinda Gonçalves is megtanított, de Beto ezt a képességet tovább finomította bennem. Beto kitűnt a türelmével és a precizitásával. Jelentős festő akart lenni. Legalább olyan jelentős, mint az apja. Ennek az országnak nincs sok jelentős festője. Beto azonban sosem fejezett be egyetlen vázlatot sem. Csodáltam őt ezért. Elmagyarázta, hogy nem az a lényeg, hogy befejezzük a művet. Jóval fontosabb a kigondolása és a részletekbe menő megtervezése. És a munkára való alapos felkészülés. Nem kételkedtem benne, hogy Beto Facchini egy zseni. A gondolatok, amelyeket főiskolai tanulmányaink alatt belém vetett, csak most kezdenek bennem kicsírázni, amikor mondatokkal a fejemben járok-kelek, és úgy csiszolgom őket, ahogyan azt Betótól tanultam. Beto sosem jutott el a promócióig. Az anyagok, amelyeket a diplomamunkájához készített, olyan terjedelmesek és részletesek voltak, hogy

nem győzte őket elrendezni és az elvárt, tudományos formába önteni. Mi, többiek a diplomamunkáinkat épphogy sikeresen összedobtuk.

18. Hogy repül az idő! Amióta lecsiszoltam az első mondatot, majdnem két év telt el. Úgy saccolom, hogy már csak nem egészen öt napra van szükségem ahhoz, hogy kihordjam az utolsó mondatot. Végül a prózám nem nyolcvan, hanem pontosan kilencvenöt flekk terjedelmű lett. Ha úgy számolom, hogy egy oldalra olyan ötven (viszonylag rövid) mondat fér el, akkor két év alatt 4750 mondatot tudtam kihordani és lecsiszolni. Ez azért elég tisztességes teljesítmény. Gondosan elrendeztem őket. A hallgatók kétségkívül értékelni fogják a humoromat. Olyan 150–200 ember. Tizenöt percet kapok, hogy felolvassak belőle egy részletet. Talán az lenne a legjobb, ha abból a 4750 mondatból kiválasztanám a leghumorosabbakat, mondjuk olyan 350–400-at, összetapasztanék belőlük egy önálló szöveget, és aztán azt adnám elő. Persze, frappáns kommentárok kíséretében. Kell egy kis szórakozás. Az emberek nem azt érdeklík, hogy hermetikus fecsegéssel traktáljuk őket.

PÉNZES TÍMEA fordítása